

Nagovor na simpoziju ob 110. obletnici rojstva Antona Vratuše

Spoštovani in spoštovane, vesel in počaščen sem, da ponovno sodelujemo in da se ponovno potrjuje odlično sodelovanje Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija, tokrat ob počastitvi 110. obletnice našega častnega člana in akademika Antona Vratuše.

Anton Vratuša je bil ustanovitelj Vrta spominov in tovarištva ter pobudnik za ustanovitve Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija – zgodovina sodelovanja in prijateljstva našega ustanovitelja in Ustanove s SAZU je dolga. Vratuša je sodeloval in prijateljeval z akademikom Andrejem Kranjcem že pred 2. svetovno vojno, pa s Stojanom Pretnarjem, Ladom Vavpetičem, Jožetom Goričarjem, Maksom Šnuderlom, Antonom Trstenjakom, Bratkom Kreftom, Francem Zadravcem, Marijo Stanonik, Mitjo Zupančičem in številnimi drugimi člani SAZU. Nepozabne delovne in prijateljske vezi so nas povezovali oz. nas povezujejo tudi z mnogimi drugimi akademiki, npr. Cirilom Zlobcem, Matjažem Kmeclom, Jožetom Pirjevcem, Tonetom Pavčkom, Evaldom Flisarjem in predsedniki Akademije Boštjanom Žekšem, ki je že dolgo član našega Programskega sveta Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija, Tadejem Bajdom in Petrom Štihom. Povezovali so nas skupni projekti o Avgustu Pavlu, Adamu Bohorič, Maksu Pleteršniku in Števanu Kuzmiču, predvsem pa obeleževanje 100. obletnice priključitve in združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom – mislim na simpozij in zbornik *Mi vsi živeti ščemo – Prekmurje 1919: okoliščine, dogajanje, posledice*, ki smo ga svečano predstavili lani v Murski Soboti. Upam, da bo v bližnji prihodnosti dopolnjeno zakonsko poimenovanje *prekmurskega praznika*. Sodelujemo tudi z ZRC SAZU, ki je moralni patronat nad Vrtom spominov in tovarištva sprejel že leta 1986 in je bil tudi med ustanovitelji Ustanove. Predvsem pa moram spomniti, da obiskovalce Vrta spominov in tovarištva na vhodu pozdravljata Pavčkova pesnitev in Kmeclovi vrtnici *Trubar* in *Prešeren*, med sprehodom po Vrtu pa se lahko ustavijo tudi pred spominskim drevesom iz Rižarne v Trstu, ki ga je v Vrtu posadil Jože Pirjevec, malo naprej pa pred trto iz vinograda Miška Kranjca in jablano Ivana Minattija.

Dolga, posebna, aktivna in večplastna je bila živa vez med akademikom Vratušo in Ustanovo – taka ostaja tudi posthumno, kar trajno potrjujeta knjigi, ki smo ju skupaj izdali: *Trojno poslanstvo profesorja Urbana* in ob njegovi 100. letnici rojstva *Jezikoslovna in literarna misel Antona Vratuše*.

Ostaja pa, žal, tudi trpek spomin na predlog leta 2014, da bi akademiku Antonu Vratuši ob 100. obletnici rojstva podelil odlikovanje »za njegovo izjemno delo in za zasluge pri uresničevanju suverenosti, blaginje, ugleda in napredka Slovenije na kulturnem, znanstvenem, političnem in mednarodnem področju«. Skupni predlog Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije, prvega predsednika Republike Slovenije Milana Kučana, Občine Grad, Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije in predsednika SAZU Tadeja Bajda (utemeljitev smo napisali na dvanajstih straneh) je takratni predsednik Republike Slovenije Borut Pahor zavrnil. Kljub temu pa ostajajo neizbrisne sledi in pričevalci Vratuševe velike zgodbe. V Vrtnu spominov in tovarištva, v katerega se je vedno znova rad vračal kot na svoj dom, rasteta *Vranova vrba* in *Vranov hrast*, ki sta bila zasajena spomladi leta 2017. V soboškem parku, v Trubarjevem drevoredu, nas že od leta 1939 pozdravlja *odprta knjiga* v »trajen spomin vsem, ki so s svojo slovensko besedo budili in dvigali svoje rojake« – gre za misel Antona Vratuše, za spomin na zaslužne Prekmurce, ki so ohranjali slovenstvo in prekmurski jezik ter napisali prve prekmurske knjige. Trajen spomin bo tudi monografija ob 110. obletnici smrti Antona Vratuše, ki bo izšla po našem dvodnevem simpoziju – danes se začanja na SAZU v Ljubljani, jutri se bo nadaljeval v Murski Soboti in se zaključil s slovesnostjo, ki jo pripravljamo z Mestno občino Murska Sobota, na kateri se bomo poklonili delu ustanovitelja Vrta spominov in tovarištva, pobudnika za ustanovitev Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije, častnega občana Mestne občine Murska Sobota in rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti Antona Vratuše.

Uspešen simpozij v spomin na 110. obletnico rojstva Antona Vratuše želim in se veselim novih spoznanj o njegovem življenju in delu.

Marjan Šiftar,
predsednik Ustanove dr. Šiftarjeve fundacija